

ВІДГУК

офіційного опонента Ковтун Оксани Анатоліївни
на дисертаційну роботу Володимира Сергійовича Піменова
на тему «Інноваційне забезпечення економічного розвитку та
конкурентоспроможності промислових кластерів регіону», яку подано до
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка

Ступінь актуальності обраної теми. Забезпечення конкурентоспроможності регіональної економіки в сучасних умовах дедалі більше залежить від здатності її суб'єктів до технологічного оновлення, генерації та впровадження інновацій, ефективного використання ресурсного й інтелектуального потенціалу. Важливим інструментом реалізації таких можливостей є промислові кластери, функціонування яких створює передумови для поєднання інтересів бізнесу, науки, освіти, органів влади та інститутів підтримки інновацій у межах єдиної системи взаємодії.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває для регіонів України, економічний розвиток яких відбувається в умовах структурних змін, необхідності відновлення виробничого потенціалу, цифрової трансформації та європейської інтеграції. За таких обставин важливим стає не лише створення та підтримка промислових кластерів, а забезпечення їх здатності трансформувати наявний ресурсний потенціал в інноваційні результати та стійкі конкурентні переваги.

Водночас трансформація характеру кластерної взаємодії актуалізує перехід від традиційного розуміння територіально локалізованих об'єднань до формування мережових інноваційних екосистем. Розвиток цифрових платформ, технологічних мереж, відкритих і крос-інновацій, трансферу технологій та застосування штучного інтелекту формує нові передумови нескластеризації та потребує відповідного розвитку теоретичних і методичних засад управління промисловими кластерами. Саме такий напрям представлений у дисертації як

один із важливих елементів сучасного інноваційного забезпечення кластерного розвитку.

У цьому контексті актуальним є формування цілісного підходу, який поєднує оцінювання інноваційної спроможності та конкурентоспроможності промислових кластерів, економіко-математичне моделювання, узгодження інтересів учасників кластерної екосистеми та організаційно-економічні інструменти управління їх розвитком. Недостатня комплексність існуючих підходів до вирішення цих питань обумовлює необхідність подальшого наукового пошуку.

З огляду на зазначене, дисертаційна робота Піменова Володимира Сергійовича «Інноваційне забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону» є актуальним і своєчасним дослідженням, спрямованим на формування теоретико-методологічного, методичного та прикладного підґрунтя для підвищення результативності промислових кластерів, зміцнення їх конкурентних переваг та посилення внеску кластерних утворень в економічний розвиток регіонів.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується використанням результатів дисертаційної роботи у наукових дослідженнях у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором обґрунтовано теоретичні засади формування конкурентоспроможності промислових кластерів на основі інноваційного розвитку. При виконанні теми ДН-01-26 «Формування політик сталого економічного розвитку для повоєнного відновлення територіальних громад в умовах цифрової трансформації економіки» (номер державної реєстрації № 0126U001307, 2026-2028 рр.) автором розроблено концептуальну модель взаємозв'язку інноваційного забезпечення, конкурентоспроможності промислових кластерів та економічного розвитку регіону.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За підсумками аналізу змісту дисертаційної роботи Піменова Володимира Сергійовича та наукових публікацій здобувача за темою дисертації можна сформулювати позитивні висновки щодо рівня обґрунтованості та достовірності одержаних наукових результатів. Актуальність обраної теми аргументована сучасними потребами інноваційного розвитку регіональної економіки та необхідністю підвищення конкурентоспроможності промислових кластерів. Структура дисертації є логічно вибудованою: від теоретико-методологічного обґрунтування досліджуваної проблематики автор переходить до оцінювання стану інноваційного забезпечення і конкурентоспроможності промислових кластерів, а надалі – до розроблення організаційно-економічного механізму та інструментарію його реалізації.

Методологічну основу вирішення поставлених завдань становлять положення економічної теорії, теорії інноваційного розвитку, регіональної економіки, теорії конкурентоспроможності та кластерного розвитку, концепції неокластеризації, а також системний, інституціональний, процесний і комплексний підходи. У роботі обґрунтовано застосовано методи системного і структурно-функціонального аналізу, аналізу та синтезу, економіко-статистичні методи, економіко-математичне моделювання, багатокритеріальне оцінювання, інтегральний аналіз, графічний метод та метод експертних оцінок.

Достовірність отриманих результатів забезпечується відповідністю використаного методичного інструментарію меті та завданням дослідження, опрацюванням належної інформаційної бази, застосуванням комплексного оцінювання інноваційної спроможності та економіко-математичного моделювання конкурентоспроможності промислових кластерів. Вагомості сформульованим положенням додає їх апробація на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та відображення основних результатів у наукових публікаціях здобувача.

Коректно визначені мета, об'єкт і предмет дослідження дозволили чітко окреслити його проблемне поле та забезпечили узгодженість поставлених завдань із отриманими результатами. Послідовне вирішення цих завдань дало автору змогу сформулювати цілісну систему інноваційного забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів, що поєднує теоретичні положення неокластеризації, методичний інструментарій оцінювання, економіко-математичне моделювання та організаційно-економічний механізм.

Пропозиції та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Піменова В.С., характеризуються логічною завершеністю, взаємопов'язаністю та практичною спрямованістю. Їх прикладний характер підтверджується використанням окремих результатів дослідження у діяльності суб'єктів господарювання та в освітньому процесі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації за її темою. Результати дисертаційного дослідження Піменова В.С. характеризуються науковою новизною та формують цілісне теоретико-методичне підґрунтя інноваційного забезпечення економічного розвитку і конкурентоспроможності промислових кластерів регіону. Особливістю роботи є послідовне поєднання концептуального, аналітичного, модельного та організаційно-економічного рівнів дослідження, що дозволило автору перейти від обґрунтування природи інноваційного розвитку кластерів до розроблення конкретного інструментарію управлінського впливу.

Насамперед заслуговує позитивної оцінки розроблена автором концептуальна модель взаємозв'язку інноваційного забезпечення, конкурентоспроможності промислових кластерів та економічного розвитку регіону (стор. 65–67). Її наукова цінність полягає не стільки в окремому відображенні складових кластерного розвитку, скільки у встановленні логіки їх послідовної трансформації: від ресурсного потенціалу та механізмів

інноваційного забезпечення – до інноваційних процесів, конкурентних переваг і кінцевих економічних результатів регіону. Важливим є також урахування зворотних зв'язків, що надає моделі динамічного характеру.

Вагомим результатом дисертації є формування аналітичного підходу до оцінювання інноваційної спроможності промислових кластерів (стор. 91–94). Авторська матриця поєднує міжнародні індикатори, регіональну статистику та оцінювання окремих складових інноваційного забезпечення. Її значення полягає у можливості перейти від фрагментарної характеристики окремих показників до комплексної діагностики стану кластерного розвитку, виявлення його слабких ланок і визначення пріоритетів управлінського впливу.

Окремої уваги заслуговує розвиток автором положень неокластеризації промислових кластерів (стор. 105–121). У дисертації цей напрям подано як трансформацію традиційної територіально локалізованої моделі кластера у цифрову мережеву інноваційну екосистему. Наукове значення такого підходу полягає в інтеграції цифрових платформ, технологічних мереж, відкритих і крос-інновацій, трансферу технологій та інструментів штучного інтелекту в єдину систему взаємодії учасників кластерного середовища. Це розширює традиційні уявлення про механізми формування конкурентних переваг промислових кластерів.

Методичну завершеність дослідженню надає економіко-математична модель оцінювання конкурентоспроможності промислових кластерів, представлена у підрозділі 2.3 (стор. 122–147). Її використання дає можливість кількісно пов'язати результати виробничої діяльності з інноваційними характеристиками розвитку кластера, визначати інтегральний рівень конкурентоспроможності та формувати аналітичну базу для прийняття управлінських рішень. Саме поєднання якісного концептуального бачення з кількісним оцінюванням є однією із сильних сторін дисертаційної роботи.

З практичної точки зору найбільш значущим результатом є організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону (стор. 150–165). Його

перевагою є інтеграція результатів попередніх етапів дослідження – оцінювання інноваційної спроможності, положень неокластеризації, економіко-математичного оцінювання конкурентоспроможності та цифрових інструментів управління. Завдяки цьому запропонований механізм має не декларативний, а комплексний характер і орієнтований на координацію дій суб'єктів кластерної екосистеми та підвищення ефективності використання їх інноваційного потенціалу.

Логічним продовженням цього результату є інструментарій реалізації організаційно-економічного механізму (стор. 166–182), побудований на узгодженні економічних інтересів підприємств-резидентів, наукових установ, закладів вищої освіти, органів державної влади та інститутів підтримки інновацій. Його прикладне значення полягає у створенні організаційних передумов для посилення кооперації, активізації інноваційної діяльності та формування синергетичних ефектів у межах промислового кластера.

Важливо, що окремі положення новизни дисертації не існують ізольовано, а утворюють послідовну систему: концептуальна модель визначає логіку взаємозв'язків, матриця забезпечує діагностику інноваційної спроможності, економіко-математична модель дає кількісну оцінку конкурентоспроможності, а організаційно-економічний механізм переводить одержані результати у площину практичного управління. Саме така структурна взаємопов'язаність суттєво підсилює наукову цінність одержаних результатів.

Заявлену наукову новизну результатів дослідження є підстави визнати достатньо обґрунтованою. Одержані положення є результатом послідовного вирішення поставлених завдань, мають теоретичне та методичне значення і створюють підґрунтя для практичного вдосконалення інноваційного забезпечення промислових кластерів регіону.

Практична цінність дисертації полягає у можливості використання запропонованих моделей, методичних підходів та організаційно-економічного механізму під час формування кластерної та інноваційної політики, оцінювання конкурентоспроможності промислових кластерів і визначення пріоритетів їх

розвитку. Прикладна спрямованість результатів підтверджується їх використанням у діяльності суб'єктів господарювання та в освітньому процесі.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. За темою дисертаційної роботи Піменова В.С. опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 7,3 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,1 друк. арк., у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях та 6 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Кількість і характер публікацій, а також повнота представлення в них результатів проведеного дослідження свідчать про належний рівень апробації основних положень дисертаційної роботи. Ознайомлення з науковими публікаціями здобувача дає підстави стверджувати, що в них відображено основні теоретичні, методичні та прикладні результати дисертаційного дослідження, пов'язані з проблематикою інноваційного розвитку, формуванням конкурентних переваг, розвитком інноваційних екосистем, цифровими трансформаціями та забезпеченням конкурентоспроможності економічних систем.

Основні положення та результати дисертаційної роботи пройшли належну апробацію. Вони доповідалися та обговорювалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, проведених у 2023–2025 роках у Кропивницькому, Києві та Одесі.

Таким чином, основні наукові положення, висновки та результати дисертаційної роботи Піменова В.С. достатньо повно представлені в наукових публікаціях здобувача та належним чином апробовані на науково-практичних конференціях різного рівня.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Академічний плагіат, що полягає у використанні чужих наукових ідей, положень або текстових матеріалів без належного посилання на джерело, у дисертаційній роботі Піменова Володимира Сергійовича не виявлено.

Про це свідчать результати перевірки дисертаційної роботи на академічний плагіат: встановлено високий рівень унікальності тексту, а наявні запозичення мають правомірний характер та пов'язані з використанням загальноприйнятої наукової термінології і належним цитуванням праць інших авторів. Результати перевірки підтверджено листом Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля МОН України від 21.06.2026 р. № 7/09.

Фактів фабрикації, пов'язаних із використанням вигаданих даних, неіснуючих фактів або сфальсифікованої інформації, а також фальсифікації, що передбачає зміну, підроблення чи спотворення даних або результатів дослідження, у дисертаційній роботі не виявлено. Також не встановлено фактів неправомірного викривлення результатів розрахунків, сформульованих висновків або способів їх інтерпретації.

Отже, дисертаційна робота Піменова В.С. відповідає принципам і вимогам академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації.
Позитивна оцінка результатів дослідження В.С. Піменова не виключає деякі зауваження, які у тому числі можуть послугувати підставою для дискусії на захисті дисертації. Суть цих зауважень полягає у такому.

1. У пп. 2.1 (с. 75-104) дисертаційної роботи автором проведено комплексне оцінювання сучасного стану інноваційного забезпечення розвитку промислових кластерів регіону, проаналізовано динаміку відповідних показників та визначено основні тенденції кластерного розвитку. Водночас доцільно було б детальніше обґрунтувати критерії відбору статистичних показників, які використано для проведення такого оцінювання. Зокрема, потребує додаткового пояснення, чому саме обраний автором перелік індикаторів є достатнім для характеристики інноваційної спроможності промислових кластерів і якою мірою він враховує регіональні, галузеві та інституційні особливості їх функціонування. Більш розгорнуте обґрунтування системи показників сприяло б підвищенню прозорості запропонованого

методичного підходу та полегшило б його використання в інших регіонах України.

2. У дисертації автором досліджено чинники економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів, однак, на нашу згадку, недостатню увагу приділено екологічним аспектам їх функціонування (с. 40-54). Зокрема, доцільно було б детальніше розглянути вплив принципів ESG, циркулярної економіки, ресурсоефективності, декарбонізації та «зеленої» трансформації промисловості на формування довгострокової конкурентоспроможності кластерних утворень. Врахування зазначених чинників дозволило б повніше відобразити сучасні європейські пріоритети промислової та регіональної політики, а також окреслити перспективи інтеграції українських промислових кластерів до європейського економічного простору.

3. У дисертаційній роботі автор достатньо ґрунтовно розглядає теоретичні та методичні засади інноваційного забезпечення розвитку промислових кластерів, однак взаємозв'язок запропонованих наукових положень із сучасними документами державної регіональної та промислової політики висвітлено недостатньо повно. Доцільним було б детальніше зіставити авторські пропозиції з положеннями Державної стратегії регіонального розвитку, документами щодо відновлення та модернізації економіки України, розвитку інноваційної діяльності, цифрової трансформації та європейської інтеграції. Більш розгорнутий аналіз відповідності запропонованого організаційно-економічного механізму чинним стратегічним пріоритетам держави дозволив би чіткіше визначити можливості використання одержаних результатів органами державної влади та місцевого самоврядування під час формування і реалізації регіональної кластерної політики (вступ; пп. 3.1–3.3, с. 150–196).

4. У пп. 3.2 (с. 166-182) автором запропоновано інструментарій реалізації організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення розвитку промислових кластерів регіону. До його складу включено організаційні, економічні, інвестиційні, інформаційні та інституційні

інструменти. Водночас у роботі доцільно було б більш детально визначити систему показників оцінювання ефективності застосування запропонованого інструментарію. Зокрема, варто було б розмежувати показники поточного моніторингу, проміжного оцінювання та кінцевої результативності, а також визначити критерії, за якими можна встановити досягнення очікуваних економічних, інноваційних та організаційних ефектів. Це сприяло б підвищенню керованості запропонованого механізму та створило б методичні передумови для своєчасного коригування окремих інструментів у процесі їх практичного застосування.

5. У вступі дисертаційної роботи автором сформульовано положення наукової новизни та розподілено їх за категоріями «вперше», «удосконалено», «уточнено» і «набули подальшого розвитку». Разом із тим окремі положення, зокрема ті, що віднесені до категорії результатів, які набули подальшого розвитку, на думку опонента, потребували б більш розгорнутого порівняння з наявними теоретичними та методичними підходами вітчизняних і зарубіжних науковців. Доцільно було б чіткіше виокремити елементи авторського внеску, показати, які саме складові існуючих підходів було доповнено, модифіковано або адаптовано до умов функціонування промислових кластерів регіону. Така деталізація дозволила б більш переконливо продемонструвати відмінності отриманих результатів від уже відомих наукових положень і повніше розкрити особистий внесок здобувача у розвиток теоретико-методичного забезпечення кластерного розвитку (вступ, положення «Наукова новизна одержаних результатів»).

6. У пп. 3.3 (с. 183-196) автором визначено перспективні напрями інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності промислових кластерів регіону. Водночас додаткової уваги потребує оцінювання можливих соціально-економічних ефектів від реалізації запропонованих рекомендацій. Зокрема, доцільно було б конкретизувати їх вплив на зайнятість населення, створення нових робочих місць, розвиток професійних компетентностей, формування людського капіталу, збільшення доходів місцевих бюджетів та

підвищення економічної спроможності територіальних громад. Включення зазначених показників до системи оцінювання результативності запропонованого механізму дозволило б комплексніше представити вплив промислових кластерів не лише на інноваційну активність і конкурентоспроможність підприємств, а й на соціально-економічний розвиток регіону загалом

Надані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку результатів дослідження, проведеного В.С. Піменовим на належному науковому рівні.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідності наявним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Проведений аналіз дисертації Піменова Володимира Сергійовича дає підстави для її позитивної оцінки як самостійної, завершеної кваліфікаційної наукової праці, у якій послідовно вирішено поставлене наукове завдання щодо інноваційного забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону.

Дисертація має цілісну внутрішню логіку дослідження. Сформульовані автором теоретичні положення отримують подальший розвиток у методичних розробках, а результати оцінювання та моделювання покладено в основу запропонованого організаційно-економічного механізму. Така побудова роботи забезпечила взаємозв'язок одержаних результатів та їх спрямованість на досягнення визначеної мети дослідження.

Зміст роботи відповідає її назві та предметній області спеціальності 051 «Економіка». Поставлені у дисертації завдання знайшли належне вирішення, а отримані результати відображено у структурних частинах роботи, висновках і наукових публікаціях здобувача. Порушень принципів академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійність одержаних результатів, під час ознайомлення з дисертацією не встановлено.

Зазначені у відгуку зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, мають переважно дискусійний та рекомендаційний

характер і не ставлять під сумнів наукову новизну, обґрунтованість та практичне значення одержаних автором результатів.

Отже, за сукупністю змістових і формальних характеристик дисертаційна робота Піменова Володимира Сергійовича «Інноваційне забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону» відповідає вимогам пп. 6,7,8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а Піменов Володимир Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
проректор з міжнародних зв'язків та
проектної діяльності Університету
Григорія Сковороди в Переяславі
Міністерства освіти і науки України
(м. Переяслав)

ПІДПИС Оксана КОВТУН
Засвідчую
Нач. ВК